

Vrede is niet de afwezigheid van conflict, maar de manier waarop je ermee omgaat

mediator Charlotte Verbraak

Vredesverdragen redden met hulp van een AI-model

Hoe kan de mensheid zorgen dat vrede ook standhoudt voor de volgende generaties? Hiba Qasas ontwikkelde er een model voor, gestuurd door AI.

Aletta André
redactie buitenland

Het gemiddelde vredesverdrag houdt zeven jaar stand. Conflicten veranderen van aard en wereldwijd neemt het aantal toe, momenteel ervaren zo'n 2 miljard mensen in ruim 50 landen conflict. Toch zijn de methoden voor vredesbouw al decennia nauwelijks veranderd, volgens Hiba Qasas.

De Palestijnse werkte jarenlang voor de Verenigde Naties en zag van binnenin hoe volgens haar steeds dezelfde fouten worden gemaakt. Daarom nam ze in 2020 ontslag en werd medeoprichter van 'denk-en-doerank' Principles for Peace (P4P), waarmee ze de afgelopen jaren onderzoek doet naar wat werkt wel.

Het resultaat is de Vrede-navigator, een AI-model dat in december werd gelanceerd. Het werd gevoed met 21 jaar aan data uit 56 landen die in conflict zijn of dat lange tijd waren. De informatie komt uit, tot nu toe, ruim 50.000 webpagina's en 29.000 documenten van bronnen als denktank V-Dem en de Wereldbank. In het bijzonder wordt gekeken naar acht universele basisprincipes voor vrede, die weer uit 40 indicatoren bestaan. P4P stelde deze vast na gesprekken met zo'n 1000 belanghebbenden in 60 landen.

Een van de principes is bijvoorbeeld waardigheid: ervaart iedereen vrijheid in zijn leven, inclusief vrijheid van religie en seksuele geaardheid, en is er genoeg gelijke verdeling van welvaart? Bij het principe van aantoonbaar welzijn wordt niet alleen gekeken hoeveel mensen worden vermoord of omkomen in een conflict, maar ook of vrouwen zich veilig voelen op straat. Het promoot van pluralisme is niet zo belangrijk als vertonen in de autoriteiten en het respecteren van mensenrechten.

Het is hoog tijd voor zo'n nieuwe aanpak, zo vertelde Qasas in een interview met de website Geneva Solutions in 2021. Omdat conflicten veranderen, met bijvoorbeeld veel meer niet-staatelijke actoren, en ook de context anders wordt door onder meer klimaatverandering.

Een: hoe we het nu doen 'werkt duidelijk niet'. De overgrote meerderheid van landen in conflict maakte al eerder een burgeroorlog mee, zo benadrukte Qasas. Zij merkte dat de frustratie rond de falende vredesprocessen toenemt. "Ik ben het systeem uitgeput om

aan het systeem te werken", zei ze zelf over haar beslissing de VN te verlaten.

Een belangrijke fout waar ze vaak op stuitte is kortetermijndenken. "De sterke nadruk op een staakt-het-vuren betekent vaak dat vredesprocessen zeer exclusieve aangelegenheden of elite-onderhandelingen worden en dat burgerparticipatie niet wordt meegenomen", zei ze.

Duidelijke voorbeelden zijn Afghanistan, waar honderden miljarden Amerikaanse dollars in verkeerde handen kwamen, waardoor corruptie is aangewakkerd. En ook Mali, waar de EU veel in het leger investeerde, een focus die volgens Qasas juist radicalisering onder burgers in de hand werkte nadat dit leger zich schuldig begon te maken aan schendingen van de mensenrechten.

"Vrede is meer dan een politieke vrede", zei Qasas tegen Geneva Solutions. "Vaak worden de onderliggende grieven die conflicten steeds weer aanwakken over het hoofd gezien, waardoor conflicten zich vaak herhalen. Het is alsof je een dekseel op een kokende pan zet."

Met de Vrede-navigator wordt in een oogopslag duidelijk in welk

'Vaak worden onderliggende grieven die conflicten aanwakken over het hoofd gezien...'

'... Dat is alsof je een dekseel op een kokende pan zet'

P4P-oprichter Hiba Qasas

landen langdurige vrede meer kans maakt. In Afghanistan het minst (toedeleurig) en in landen als Ghana en Moldavië het meest (groen). Elk land wordt ook met kleinere groepjes soortgelijke landen vergeleken. Het AI-model kan bovendien vragen beantwoorden. Zo moet het mogelijk zijn om bepaalde trends te ontdekken, vroegtijdig in te grijpen als het erger misgaat, denkbeeldige scenario's te simuleren en toekomstige vredesprocessen geïnformeerd te beginnen.

'We luisteren vaak om te reageren niet om te begrijpen'

Charlotte Verbraak helpt als mediator bij burgerinzet en echtscheidingen

Terwijl op het wereldtoneel grote branden woeden en de menselijke lijdenszucht wordt gezocht, werkt Charlotte Verbraak, mediator en eigenaar van Mayet Mediators, aan vrede op een heel ander niveau: dat van onze directe omgeving.

Als mediator treedt zij op als een onafhankelijke en neutrale derde die mensen ondersteunt om daar waar het zelf niet meer lukt – zoals bij een echtscheiding, erfeniskwestie of burenruzie – toch weer met elkaar in gesprek te treden. In een tijd waarin internationale conflicten ons lamelijk en machteloos kunnen maken, richt zij zich bewust op wat zij haar eigen 'vierkante kilometer' noemt.

Het is verleidelijk om de moed te verliezen bij het zien van het wereldnieuws. Verbraak herkent dat bezorgdheid. "In de conflicten die op dit moment in de wereld spelen, is vooral alle menselijkheid naar de achtergrond geraakt. De belangen, machten en krachten zijn zo groot dat mensen elkaar al snel als vijand zien." Juist daarom is het volgens haar essentieel om terug te gaan naar de menselijke maat.

Het focussen op conflicten in je eigen omgeving – of het nou gaat om een echtscheiding, een ruzie in de kerk of een conflict op de werkvloer – is geen vlucht van

grotere zorgen, maar een manier om de regio te herpakken. In tegenstelling tot de wereldpolitiek heb je op lokaal niveau volgens Verbraak wel invloed. "Als je met elkaar in gesprek komt, betekent het dat je invloed kunt uitoefenen op de oplossing. Je staat zelf aan het roer, dat is fijn in een onzekere tijd."

Als lokale vredestichter ziet Verbraak zichzelf en haar twaalf collega's als 'vaandeladragers van de hoop'. Haar doel is niet slechts het tekenen van een overeenkomst, maar het herstellen van

'in de conflicten die nu spelen, is alle menselijkheid naar de achtergrond geraakt'

verbinding. Ze graaft daarbij naar de 'onderstroom' die laag van alle angsten, zorgen en onuitgesproken behoeften en verlangens die onder een ruzie liggen. "Ik wil de ruimte maken om naar elkaar te luisteren."

Om zelf vrede te stichten in je omgeving, legt Verbraak uit, is de eerste belangrijke stap het veranderen van je luisterhouding. Ze merkt op dat we vaak 'luisteren om te reageren' in plaats van 'luisteren om te begrijpen'. Een echte

Vrede begint door de verharding te doorbreken

interviews | Niet alleen op het wereldtoneel klinkt de roep om vrede. Ook op een kleinere schaal: in buurten, en in mensen zelf. Maar hoe maak je vrede? Een mediator en een vredesactivist vertellen.

Kelvin Barnett Antuña
en Lodewijk Droe

ILLUSTRATIE: EISE VAN CRAAIJ

'Bidden en werken voor vrede is echt moeilijk geworden'

Frits ter Kuile is vredesactivist

Hoe hou je het vol om voor vrede te bidden in tijden van oorlog? Als het geen zin lijkt te hebben? Voor vredesactivist Frits ter Kuile geldt dat hij het juist volhoudt dankzij de liederen en gebeden in de kerk. "De liturgie is heel goed voor me, dat is balsam voor mijn ziel."

Ter Kuile (63) is aangesloten bij de Catholic Workers – zelf noemt hij zich een 'ongemakkelijk katholiek'. Hij woont in het Noelhuus, een leefgemeenschap in de Amsterdamse Bijlmer. Zijn inspiratie haalt hij 'uit Jezus'. "Die leefde onder een pijnlijke Romeinse bezetting en deed voor hoe je dat volhoudt. Die spirit is, hoe zeg je dat, opgestaan en kan ook in mij opstaan."

Zo houdt hij het vol – want in een wereld vol oorlogen 'ervaar ik meer vijandschap en veel minder begrip voor het streven naar wereldvrede'.

"Op 3 augustus ga ik naar Vlieg-basis Volkel waar F-35 jachtbommenwerpers klaarstaan om met kernbommen Europa in een thermonucleaire hel te veranderen. We vertrekken in contemplatieve stilte vanaf de kerk en blokkeren dan in stilte de poort. Daar bezinnen we ons op de vraag of Jezus met zijn gebod om onze vijanden lief te hebben misschien ook bedoelt dat wij onze regering verhandelen om onze vijanden te doden. En dat hun honden dan geen mulloik hadden. Ik vond dat heel bedreigend."

Ter Kuile houdt het hoofd koel, maar de illusie dat het veel uitmaakt, is bij kwijt. "Ik houd me vast aan het voorbeeld van Jezus. En van Sophie Scholl, de verzetsstrijdster die in een duistere periode tegen de nazi's opstond. Ze deelde pamfletten uit en stak zo een heel klein lichtje aan. Dat probeer ik ook te doen, door hardnekkig te blijven bidden om vrede."

Het gebed kwam hem op een maand gevangenisstraf te staan, "maar datentoe is óók een gebed", zegt Ter Kuile.

Dat was nog voor de inval van Rusland in Oekraïne. Daarna verhardde de maatschappij, merkte Ter Kuile. De defensiebudgetten gingen omhoog. "De roep om vrede werd een ijf briefje in een oorslogstroom. Zelfs oudgedienden uit de vredesbeweging zijn gaan twijfelen aan hun pacifistische idealen; mensen zijn afgehaakt. Dat ontmoedigt me niet, maar ik word er wel beschiedener van. Bidden en werken voor vrede is echt moeilijk geworden, de maatschappij reageert er harder op."

'Zelfs oudgedienden in de vredesbeweging twijfelen aan hun pacifistische idealen'

den. Hun boodschap is het speekwartier is over. Dat ze dat kunnen zeggen en dat dat geaccepteerd wordt, vind ik angstig. In 2023 konden we nog optanspanen op Volkel onze stem laten horen. Toen we afgelopen oktober een actie aankondigden, lieten ze vanaf de basis door-schermeren dat er mogelijk geweld gebruikt zou worden. En dat hun honden dan geen mulloik hadden. Ik vond dat heel bedreigend."

Ter Kuile houdt het hoofd koel, maar de illusie dat het veel uitmaakt, is bij kwijt. "Ik houd me vast aan het voorbeeld van Jezus. En van Sophie Scholl, de verzetsstrijdster die in een duistere periode tegen de nazi's opstond. Ze deelde pamfletten uit en stak zo een heel klein lichtje aan. Dat probeer ik ook te doen, door hardnekkig te blijven bidden om vrede."

Het gebed kwam hem op een maand gevangenisstraf te staan, "maar datentoe is óók een gebed", zegt Ter Kuile.